

Dochters van ondernemers maken theater

Familiedrama in vijf bedrijven

Opgroeien in een familiebedrijf, je zou er boeken over kunnen schrijven. Of waarom geen toneelstuk? Vijf dochters uit een ondernemend nest leerden mekaar kennen aan de toneelschool en maakten van hun gedeelde jeugdervaringen een boeiend kijkstuk, waar ze vanaf volgende week opnieuw mee rondtoeren.

TEKST Herman Van Waes - FOTO'S Clara Hermans

"Zere zere deure doen, da's een religie, van me broere en me zuster en me familie!," zo rappen de vijf ondernemende dochters met volle overtuiging de West-Vlaamse 'middenstandermantra' in de voorstelling. Het zit er allemaal in: de clichés en de vooroordelen over zelfstandigen, maar ook de ups en downs, de diepe emoties en frustraties, de trots bij succes en de schaamte als het fout gaat. Ze ondervroegen daarvoor hun ouders of andere zelfstandige familieleden die hun jeugd kleurden en hun persoonlijkheid mee bepaalden. In het resultaat blijken heel wat ondernemers zich te herkennen, terwijl het voor het 'werknemerspubliek' in de zaal een indringende kennismaking is met een wereld die ze niet kenden.

Na een eerste reeks voorstellingen vorig jaar is het stuk vanaf volgende maand coronaproof opnieuw te bekijken op diverse planken in Vlaanderen.

/ Hoe reageerden jullie familieleden toen ze vernamen dat jullie van hun levenswerk een drama in vijf bedrijven wilde maken?

Karli Torfs, opgegroeid in het aannemersbedrijf van haar ouders: "Mijn vader kwam enthousiast zelf met ideeën: misschien moet je dàar wel een scène over maken? Al dacht hij wellicht: 'Wat gaan die daar over ons vertellen? Misschien kan ik ze beter wat bijsturen.' Ze wilden vooral dat het een positief verhaal werd: over werken voor jezelf in de plaats van voor een baas, je eigen keuzes maken, je voluit durven engageren. 'Vertel de men-

sen maar dat het niet gemakkelijk was, dat we keihard gewerkt hebben.'"

Annelore Crollet, van wie ouders een tuinbouwbedrijf hadden: "Mijn moeder schrok in het begin: 'Ik heb er alles aan gedaan om jullie een zo normaal mogelijk leven te geven, en dan ga je er een voorstelling over maken?' Maar een keer met je ouders vanop afstand terugkijken op hoe het was – op één na zijn al onze familieleden inmiddels gestopt of overgedragen – bleek heel verhelderend. Ik ben allerlei zaken te weten gekomen die ik nog niet wist: hoe innovatief mijn ouders waren, hoe ze de slechtere tijden overleefden."

Julie Delrue, opgegroeid in het schilders- en afwerkersbedrijf van haar vader: "We hopen dat ondernemers die onze voorstelling zien het ook gaan doen: praten met hun ouders over vroeger. Het was zowel voor hen als voor ons een boeiende oefening."

/ Wil je met deze voorstelling clichés en taboes doorbreken die nog over zelfstandige ondernemers leven?

Leen De Graeve, die tussen de planten van haar nonkels tuinbouwbedrijf wortel schoot: "We wilden vooral een realistisch beeld laten zien. Aan de reacties van herkenning in de zaal horen we zo wie de ondernemers zijn en wie niet. Maar dat we toch de anekdotiek van 'typische middenstanders' overstijgen, blijkt ook uit de reacties van niet-zelfstandigen: die pijn, dat verdriet, die worsteling kennen zij ook, die zijn uni-

verseel. We hopen ook wat bij te dragen aan een bredere kijk op wat ondernemers betekenen in het maatschappelijk en cultureel weefsel, bijvoorbeeld met zo'n scène als de jaarmarkt."

Marieke Anthoni is afkomstig uit een zes generaties oud beenhouwersgeslacht, maar valt in wegens moederschap voor Nathalie Goossens, dochter uit een lingeerzaak: "Dan krijg je spontane reacties: 'We waren er ons echt niet van bewust dat er achter zo'n jaarmarkt een hele laag mensen zit die de boel doet draaien, dat het die zelfstandigen zijn die leven in de brouwerij brengen'. En de boel sponsoren."

Julie Delrue:

"Bij de meesten zelfstandigen zit toch in het hoofd: 'Wat gaan de mensen zeggen? Als het goed gaat mogen de mensen het niet weten, en als het slecht gaat ook niet.'"

Annelore: "Toch bestaan ook de clichés nog altijd. Als moeder ons bijvoorbeeld van school haalde, zag je ze kijken naar 'weer een zelfstandige die met een grote bak rijdt'. Maar de wereld die daarachter zit, kennen ze niet. Vaak horen we niet-zelfstandigen na de voorstelling zeggen: 'Amai, ik wist niet dat het daar zo aan toe ging.' Succes komt niet vanzelf."

Julie: "Sommigen durven er wel mee uitpakken, zoals die ondernemer die ons na de voorstelling zei: 'Ik vind het jammer dat er niet werd vermeld dat wij ook gingen skiën, élk jaar.' (hilariteit) Maar bij de meesten speelt toch vooral in het hoofd: 'Wat gaan de mensen zeggen?' Je bent het gezicht van je bedrijf, je valt daar

Gedaan met de wet van de STERKSTE!

Voor een eerlijkere concurrentie :
voortaan kunnen zelfs de kleinste
ondernemingen doorwegen

► MEER INFO OP

neenaandewetvandesterkste.be

 economie

FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie

.be

voor een groot deel mee samen. Je kan je hoofd beter niet boven het maaiveld uitsteken. Als het goed gaat, mogen de mensen het niet weten, en als het slecht gaat ook niet. Ook ik maakte als kind een faillissement mee. Niemand zei dat tegen mij, maar ik zag wel wat er allemaal gebeurde: een deurwaarder aan de deur, opeens andere meubels... Een drama? Ik wilde vooral vertellen hoe veerkrachtig je dat als kind kan verwerken. Je hoeft dat daarom niet levenslang mee te dragen."

Marieke Anthoni:

"Als je ouders de beenhouwerij verkopen waarin je bent opgegroeid, is dat je jeugd die je achterlaat."

Leen: "Toch is failliet gaan misschien wel het grootste taboe. Ook ik heb het van nabij meegemaakt toen het met het tuinbouwbedrijf van mijn oom fout liep. Je werd bijna aan de schandpaal genageld. Daar mocht vooral niet over gesproken worden, wel heel veel geroddeld. Mijn oom zou fouten gemaakt hebben, terwijl het een samenloop van omstandigheden was, hij werd ook vrij van schulden verklaard door de rechtbank. Voor mijn nicht, die ik daarover heb geïnterviewd, was dit een gelegenheid om iets recht te zetten, om trots weer op te staan: 'Wij hebben niks te verbergen, de mensen mogen weten hoe het gegaan is, mijn ouders hebben alleen maar gewerkt, gewerkt, alles gegeven voor de zaak.' Dan is het fijn de reacties te zien van zelfstandigen die hetzelfde hebben meegemaakt en soms met tranen in de ogen komen vertellen hoe blij ze zijn dat ook hun verhaal eens verteld wordt."

Annelore: "We laten ook zien hoe werk en leven samenvallen in een familiebe-

drijf, ook als je samen aan de keukentafel zit en roept: 'Kan het asjeblief eens over iets anders dan de zaak gaan?' Waarop de verwonderde reactie: 'Maar dat is onze broodwinning, dat gaat toch niet anders?' Hoezeer de zaak en je leven verweven zijn, blijkt ook als die zaak stopt en meteen ook je thuis verdwijnt, waar je zo'n intense herinneringen aan hebt. Dat is een soort rouwproces."

Marieke Anthoni: "Sinds de beenhouwerij van mijn ouders gestopt is, heb ik nog nooit over hun nieuwe huis gedroomd. Maar de kamers van vroeger boven de winkel komen me nog stuk voor stuk helder voor de geest. Die zaak is tegelijk je jeugd die je achterlaat."

/ Geen van jullie is in het familiebedrijf gestapt, nog erger: de toneelschool godbetert... Terwijl de opvolging door de kinderen vroeger toch een bijna vanzelfsprekende zaak was. Wat is er veranderd? En wat schuilt er van die zelfstandige nog in jullie?

Julie: "Wat wij doen in de artistieke sector lijkt veel op zelfstandig zijn: we werken per project in tijdelijke loondienst, maar we moeten wel zélf voor ons vol-

gende project zorgen, maken dat er ook volgend jaar brood op de plank komt, onszelf in de etalage zetten voor volgende opdrachten."

Leen De Graeve:

"Failliet gaan is het grootste taboe. Daar werd vooral niet over gesproken, wel heel veel geroddeld."

Karliën: "Ook wij zitten in een concurrentiële branche, waarin je jezelf moet verkopen."

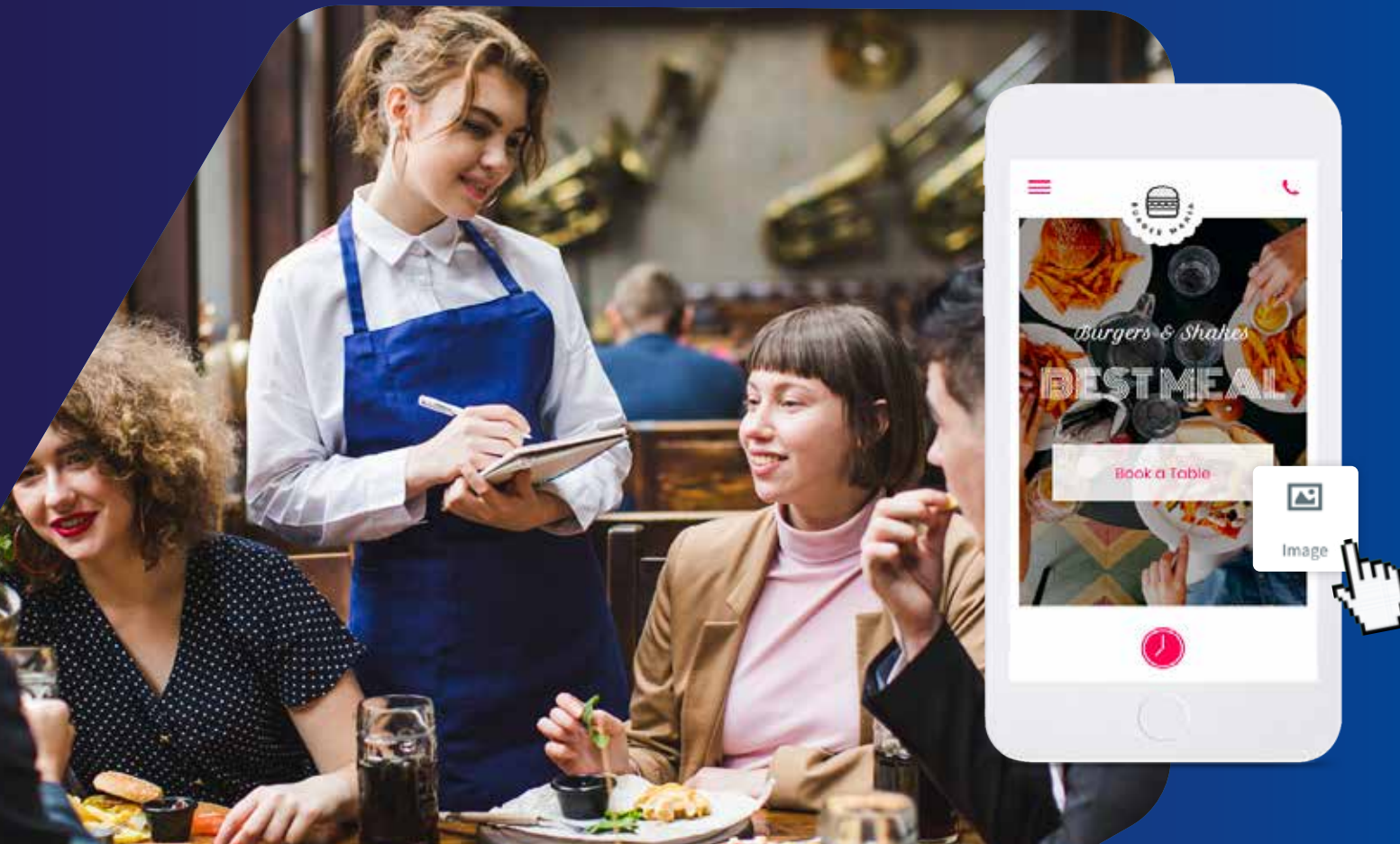
Leen: "Uit ons zelfonderzoek bleek dat we stuk voor stuk een soort zelfvertrouwen hebben meegekregen dat soms grenst aan overmoed. Tijdens de repetities zei iemand: 'Ik kan alles!', waarop wij allemaal antwoordden: 'Ja, ik ook.'"

Karliën: "Die mantra van 'werken, werken, werken' zit er wel ergens in, en geeft je een gedrevenheid: 'Als ik iets aanpak, dan zal ik wel zorgen dat het lukt.'"

Bouw eenvoudig je eigen website in 1-2-3

- ✓ Laat je online omzet niet liggen
- ✓ Geen technische kennis nodig
- ✓ Binnen enkele uren online
- ✓ Voor slechts enkele euro's per maand!

www.combell.com/sitebuilder

In zo'n theatercollectief komen mensen die werk zien ook van pas, niet alleen op de planken. Anderzijds hebben die gesprekken met zelfstandigen ons aan het denken gezet: hoe belangrijk is werk eigenlijk in ons leven? Hoever moet je daarin gaan alvorens je jezelf finaal een burn-out inwerkt?"

Marieke: "Onze ouders stelden die vraag niet. Zelfstandig voor eigen risico gaan is vandaag niet meer hetzelfde als in hun tijd. Ouders verwachten ook niet meer dat je hun zaak voortzet. De onze hebben het aan geen van hun drie kinderen opgedrongen en ze hebben hun beenhouwerij uiteindelijk doorverkocht aan een van hun medewerkers."

Annelore: "Hoe vaak hebben we niet te horen gekregen: 'Word vooral geen zelfstandige, wat een klotestiel...!' Vroeger kon je met dat harde werk nog een schone cent verdienen, maar zelfs dat is nu veel minder evident. Nee, wat toen bestond, komt niet meer terug. Bij jongeren die vandaag een zaak starten is het meestal niet meer springen met je hele hebben en houden: ze proberen eerst in bijberoep en ze hebben een partner met een inkomen als vangnet. Leven alleen voor de zaak? De klant is altijd koning? Wij hebben vandaag zoveel andere dingen aan ons hoofd. In de voorstelling zegt een ondernemster: 'Geluk, Geluk? Wat is dat nu voor een vraag? Waarom alles zo moeilijk maken? Typisch iets voor de jonge generatie.' Nee, er moest gewerkt worden, dat was toch simpel?"

Annelore Crollet: "Hoe vaak hebben we niet te horen gekregen: 'Word vooral geen zelfstandige, wat een klotestiel...!'"

/ Het profiel van een vrouwelijke ondernemer - vroeger de meewerkende echtgenote als verlengstuk van de man - ziet er tegenwoordig ook heel anders uit.

Marieke: "Vroeger dacht de vrouw van een zelfstandige: 'Ja maar, mijn man is daar nu ingestapt, het zou toch heel raar zijn als ik daar niet bij zou zijn.' Vandaag is dat niet meer zo vanzelfsprekend, zeker niet in zo'n statuut."

Annelore: "In de tijd van mijn ouders was het gewoon *not done* dat je als hoveniersvrouw een ander beroep zou uitoefenen. De mensen zouden nogal geroddeld hebben."

Leen: "Anderzijds was het mooi als mensen erin slaagden samen 24 uur per dag voor hetzelfde doel te gaan, en getrouwd te zijn met de zaak. Als het lukte was dat de hemel, maar als het niet lukte... Als koppel 24 uur per dag samenzijn is vandaag minder evident, zoals voor sommigen bleek tijdens de lockdown."

/ Ook zelfstandige moeders vinden aandacht voor de balans werk-privé vandaag vanzelfsprekend. Sinds de vorige reeks voorstellingen kregen twee van de vijf actrices een baby, met nog eentje op komst. Krijgen die later ook een 'zelfstandige' opvoeding zoals jullie?

Karliën: "Wij moesten overal mee, in de week naar de bank, naar het sociaal secretariaat, je leerde een stuk van de wereld kennen. En je had zalig veel vrijheid, je werd niet voortdurend in de gaten gehouden. Maar je moest wél in veel zaken je plan trekken. Moet je naar de tandarts? Regel het zelf. En ga er alleen met de fiets naartoe."

Marieke: "Ik mocht evenveel hobby's doen als andere kinderen, maar moest wel zorgen dat ik er zelf geraakte."

Annelore: "Mijn moeder gruwelde van

Karliën Torfs: "Quality time met de kinderen was bij ons op zondag de bouwverven van vader gaan bezoeken."

het woordje *quality time*. Werk en gezin, dat hoorde gewoon bij het leven, dat liep allemaal in mekaar over, er was maar één *time*."

Karliën: "Onze *quality time* in het aannemersbedrijf was op zondag de werven van ons vader gaan bezoeken."

Annelore: "Of naar de tuinserras van de concurrent gaan kijken wat voor planten die had staan." (algemeen gelach)

Bekijk de trailer en de speelkalender op: www.arsenaallazarus.be

Een bubbel van 2 UNIZO-leden kan komen kijken voor 10 euro + 1 gratis (i.p.v. 2 x 15 euro) op wo 4, do 5, vr 6 of za 7 november 2020 bij Arsenaal/Lazarus in Mechelen.

Je kan reserveren met de code 'UNIZO', door te mailen naar onthaal@arsenaallazarus.be.